

Barcelona, 25 de març de 1990

Estrimat amic,

Patricia Gabancho ha estat darrerament a l'Argentina i escriu unes cròniques negres, plenes de sentiment, que dedica a la situació que viviu en aquests moments. No cal dir com les llegeixo i em vaig fent càrrec del que ja sabia pel que tu em dius i per les altres notícies que surten als diaris i a la televisió. Es un fenomen d'una gravetat extraordinària, i més en el cas d'un país que la natura ha fet ric i que només els homes han pogut espatllar. La cosa que no entenc, però, és quan va començar a deteriorar-se. Sembla que el peronisme llunyà va posar els fonaments i que els militars ho van perfeccionar de tal manera que ara no hi ha qui ho arregli, oi? Però algú o altre es deu beneficiar d'aquesta situació, perquè no pot ser que el producte de l'esforç de tot un país vagi a parar a la claveguera. Segons el que explica la nostra amiga, sembla que hi ha sectors de la població que viuen com uns reis i que tenen les seves botigues i centres comercials ben pròspers. Aquí, tu ja ho saps prou, passava el mateix en el franquisme, sobretot els primers vint-i-cinc anys -els cèlebres de la pau!-: unes botigues -Santa Eulàlia, El Dique Flotante, etc.- i alguns restaurants -Finisterre- i sales de festes -Rosaleda, Monterrey- els amos dels quals deien: "si això és guerra, que no vingui mai la pau!".

Per cert, que el meu pare i jo -et parlo dels anys quaranta- anàvem a passejar pel Turó Park, que no era gaire lluny de casa, i ens assèiem a la vorera, a terra, entre herbots, a tocar el Monterrey -entre els carrers Bertrand, Ferran Agulló i J.S. Bach, llavors uns descampats i on viu, avui, encara, la gent de calé llarg que hi va anar fugint de l'eixample-, i escoltàvem cada estiu les músiques que ens arribaven dels jardins on arrambaven l'api els noiets de bona família, les tardes, i els estraperlistes i les seves fulanes, les nits. Allà vaig sentir per primera vegada aquella cançó de la "estrellita del lejano sielo..." en una època que a casa no teníem ràdio ni amb prou feients teca per omplir la panxa.

En aquell temps, també, una part de la meva família va emigrar a

l'Argentina d'on, quan van començar a anar maldades, van passar a Veneçuela. Ara hi tinc una cosina, casada amb un italià, després que hagin mort l'àvia, als 92 anys, i la tieta. Ens fem molt poc, amb la meva cosina, per culpa d'un malentès d'aquells que la distància i la falta de comunicació torna agres, i que va començar encara en vida del meu pare. No val la pena que hi perdem ni un segon més.

Se m'han tornat a carregar en els premis de TV3. Només s'ha salvat l'honor del cognom, perquè resulta que ha guanyat un tal Joan Carbó, un il.lustre desconegut, amb una sèrie que es diu "F.P. i al carrer!". Això d'efape vol dir formació professional, per si no ho sabies. Tampoc no he quedat finalista, ja que no m'han donat ni l'accèssit. Sort que la posteritat ens farà justícia, perquè els nostres contemporanis, no ens foten ni cas... Llàstima que llavors no hi serem per poder fer el fatxenda. Ara ja només em queda el premi de Mollerussa, amb la història de moros -bons i dolents-, que tal com et vaig explicar darrerament, és una mena d'homenatge a Salman Rushdie, anava a afegir "un altre perdedor", però no goso: el manso, des del seu amagatall, i sense que l'emprenyi ningú, fa com mossèn Cinto i escriu articles "en defensa pròpia" que li paguen a pes d'or. No em veig amb cor de dir de memòria què li van donar per un pamflet en què deia que tot ho havia escrit de bona fe, perquè m'equivocaria, però amb aquells calés tu i jo podríem fer una volta al món i encara podríem portar un regalet a la família. Es clar que ha de ser prou fotut tenir diner llarg i no poder sortir al carrer a gastar-te'l. Diuen que la dona no ha pogut resistir tanta tensió i l'ha plantat. Suposo que s'ha instal.lat en una casa de barrets i es passa tot el dia fent penitència. Es clar que si un dia surt al carrer s'exposa a prendre mal.

Si t'he de dir la veritat, aquest joc dels premis m'atreu amb força. I tot i les garrotades, no penso deixar-ho córrer. Ara mateix, en contractar la meva novel.leta La ciclista Caterina per la mateixa editorial que va convocar el premi que han deixat desert, senyal que no era tan pèssima com se suposava, em van fer unes observacions per introduir-hi alguns canvis a rel del que n'havia dit el jurat i la mateixa direcció literària de la casa. Vaig estar a punt

d'engegar-los a dida, però tenia ganes de publicar-lo amb ells, aquests llibre. Així que me la vaig envainar, vaig recollir l'original, i el vaig rellegir atentament... Després els he fet un informe en el qual demostro que totes les observacions que em fan són innecessàries perquè el que volen que aclareixi queda ben aclarit més endavant o més endarrera, i les reticències que hi oposaven eren, senzillament, fruit d'una lectura massa apressada, tal com em van haver de reconèixer. He suprimit només uns paràgrafs en què el narrador prenia un paper destacat, que és l'única cosa que a mi també m'havia fet dubtar a l'hora de donar la novel·la per enllestida. I això encara era ben discutible.

No crec haver tingut ocasió de parlar-te'n abans, però fa un parell de mesos que vaig començar un conte que havia de fer deu o dotze pàgines: és la sensació que rep una persona que trepitja per primera vegada un barri -uns carrers, una plaça- i de sobte té la sensació que allò ja ho coneix perquè hi ha viscut o ho ha somiat. Evidentment, no era cap cosa original, perquè és un tema molt tractat literàriament, però em feia peça recrear el meu barri -la part pobra de Sant Gervasi, tocant a Gràcia, que ja he utilitzat a la vella novel·la El carreró contra Còssima- i redescobrir-lo avui amb els mateixos ulls que ho faig cada cop que hi passo, que ho trobo tot tan canviat. La qüestió és que ja he escrit cent seixanta pàgines i és possible que superi les dues-centes. Ja estic pensant a quin premi la presentaré...

Després d'això que t'acabo d'explicar i de l'"aproximació" que t'ha tocat aquest any, em fa l'efecte que has d'insistir a presentar-te altra vegada al premi de traducció de teatre. Busca una obra progre, si pot ser d'algun il·lustre desconegut, o d'algú que se sàpiga que té la sida o que és molt de dretes, un reaccionari total. Això agrada, tu! No hi ha cap text dramàtic poc conegut d'en Borges? Els cauria la bava i t'estalviaries les consultes al diccionari. Escorcolla-ho bé, tot i que potser una traducció del castellà no seria prou valorada. Si et sobra algun moment, prova-ho!

En aquest país hi ha un ambient permanent de crisi en el sector dels llibres. Ahir va ser Laia i ara acaba de ser Aliorna -una editorial especialitzada en llibres per a infants- que ha fet crac. Es parla d'altres que

també estan a punt, sempre en el camp d'aquests llibres, mentre algunes de noves fan acte de presència amb una empena extraordinària, sobretot les relacionades amb les escoles de capellans. A mi, ara, em fa por haver-me posat en mans de Columna, perquè, poruc de mena i partidari d'allò de "menjar poc i pair bé", tinc tota la impressió que volen avançar massa de pressa. Compenia que iniciessin una col·lecció per a joves -Columna jove- on van incloure la novel·leta de què em penso que ja t'he parlat, El vol del colom, i amb certes reserves els vaig passar els meus cinc llibres de Laia, però ara resulta que s'han fet càrrec de tot el fons d'aquesta Aliorna que ha petat i tinc por que no ens arrossegui a tots plegats cap a la claveguera. Fan uns llibres bonics, ben presentats, amb un paper bo, però els surten cars, massa, i ells encara n'estan satisfets perquè associen car a bo, i pot ser veritat, però el meu públic de la perifèria i de les escoles de fills d'immigrants no té capacitat adquisitiva pel que fa a llibres. No parlem de videos, que és una altra cosa!. Fins l'any que ve no tindrè ocasió de saber què tal funcionen a l'escola. Temo que deixin de vendre's com fins ara.

Aquests dies em trobo en plena febre conillera d'escoles. No paro. Dimecres vaig ser a Terrassa tot el dia: de les 10 del matí a les 5 de la tarda, amb una interrupció al migdia que van aprofitar per portar-me a l'emissora local a fer una xerradeta informativa de les activitats municipals en el camp de la normalització lingüística. A l'escola que porta el nom del meu amic Agustí Bartra vaig ensopegar amb una classe de cinquè curs -onze anys- senzillament deliciosa gràcies, és clar, a la feina d'una mestra excepcional. Havien omplert les parets amb dibuixos per il·lustrar la lectura d'un dels meus llibres i vam parlar durant una hora i mitja com persones grans. Em van oferir uns àlbums amb redaccions sobre el llibre i amb caricatures meves. I em van regalar una ploma. Al fons, hi havia quatre observadors: una parella de Granollers que volen fer aquestes experiències a la seva localitat el curs que ve, una representant de la Generalitat a Terrassa -un càrrec tècnic, no polític- i la mossa de l'ajuntament -socialista- de Terrassa, que ho organitza de primera. Tothom estava emocionat. Vaig quedar parat: les dues noies, com que

no són polítics, sinó tècnics, s'entenen molt bé. Vam dinar plegats en plena harmonia. A la tarda, però, i en una altra escola, les coses no van anar tan bé. Si amb els més grans -tretze/catorze anys- ens en vam sortir a empentes i rodalons, els d'onze no estaven prou motivats per pensar pel seu compte i no havien entès el llibre que els van fer llegir.

L'endemà, dijous, vaig ser a Sarrià, en una escola pública on la gran majoria eren catalanoparlants. Eren de vuitè -13/14- i eren autènticament nens. Acostumat a tenir-me-les amb quitxalla d'aquesta mateixa edat d'escoles de la perifèria degradada -Sant Adrià, la Mina, la Torrassa-, amb nenes que es maquillen com Lolites i nens que només pensen si l'any que ve podran vendre droga pels carrers com fan els seus germans grans, aquests de l'escola de Sarrià, que procedeixen de tot Barcelona, són autènticament nens, enjogassats per seguir una broma, però seriosos i formals per prendre's la sessió seriosament i parlar com personetes de qualsevol tema: es veia d'una hora lluny que hi havia unes atencions familiars i unes preocupacions que els altres no han tingut mai. Segons la meva experiència, hi ha poques diferències entre els pobres i els rics fins als deu o onze anys pel que fa a atenció, simpatia, curiositat i sinceritat. Però a partir de tretze o catorze, només segueixen essent nens de debò els fills d'una classe mitjana, amb pares que tenen botigues que funcionen, que exerceixen professions liberals o que tenen ocupacions ben remunerades. En canvi, els de la mateixa edat que assisteixen a escoles molt riques o molt pobres, semblen molt més adults, és clar que per motivacions ben diferents: passen de tot, els primers perquè se senten segurs ja que no els falta res i els segons perquè els falta tot i se senten insegurs. Bé, tot plegat és una generalització massa simple, perquè en cada cas hi ha moltes excepcions, com és natural.

Celebro que en Clapés t'hagi demanat un text per a això que ell en diu "plaquettes". A mi també i li he promès que hi pensaria. Si ja has rebut les que ha publicat, veuràs que corresponen a una mena de textos amb aspiració de "marginalitat", la majoria dels quals estan confegits per excel·sos poetes. Tant

tu com jo, que ens hem materialitzat fins a l'últim extrem, i que parim una ratlla darrera l'altra pensant en la retribució que ens correspondrà, quedem una mica al marge d'aquesta marginalitat, oi? Hauríem de fer alguna parida especial, diferent del que fem normalment per no fer arrufar el nas els selectes "tastavins" d'aquesta mercaderia. No et pensis, tampoc no cal que sigui res de l'altre món. Allò que et deia abans: una parida! Sembla mentida com els agrada, de vegades, un divertiment, un joc... Vaig assistir finalment a una de les sessions, en un cafè tronat, però acollidor, del carrer Joaquim Costa. I hi havia gent molt agradable i cordial. De vegades, es mouen en aquest camí que no coincideix amb les editorials, diguem-ne normals, per falta d'oportunitat o perquè no troben la manera d'accedir-hi, o per principis de puresa que es trenquen en qualsevol moment. Per participar-hi, així que enllesteixi aquest novel·lot que m'entreté més del compte, he pensat en dues coses: reproduir amb certa elegància el vocabulari que vaig confeigir després de la lectura de "Els versos satànics", "Principi i fi" de Naguib Mahfuz, el Nobel egipci publicat per 62, i diversos llibres de viatges, i que m'ha servit per a aquell "spagheti islàmic" de què et parlava en l'anterior carta, o bé escriure una dotzena de contes molt curts -màxim de vuit ratlles cada un- a l'estil de dos que ja vaig publicar el primer estiu de la reaparició del Brusi en una secció refrescant que es deia "Contes portàtils".

Tot el que em preguntes sobre el desànim que traslluïa l'últim paper no t'autoritza a fer suposicions temeràries sobre certes capacitats meves... Són moments d'hores baixes que se superen fàcilment amb un bon got de vi... Merda! Ara t'he d'explicar que per culpa d'una punxada que sentia de tant en tant en un ronyó, i que em recordava un còlic nefrític que vaig tenir fa un parell d'anys, se'm va acudir, en mala hora, d'anar al metge. En veure les anàlisis, es va fotre a cridar com un boig que ja n'hi havia prou, de whisky... Resulta que tinc triglicèrids, que és una mena de colesterol, però pitjor. Però el més fotut és que, de whisky, exagero si et dic que me'n bec una ampolla a l'any. Això vol dir que he de suprimir greixos, mantegues i tot el que deriva del porc. De moment, m'ha dit que no em preocupi i que faci vida normal, i que a

mitjans de maig ho tornarem a analitzar, no fos cas que es tractés d'una falsa alarma. Llavors, decidirem què he de fer. Però ja m'han fotut la por al cos i he començat a suprimir algunes coses. He perdut un parell de quilets i cada dia m'assemblo més a en Paul Newman. Això sí que no fa mal a ningú!

Sort que el congrés del PEN serà abans dels Jocs Olímpics, perquè si coincidissin Barcelona faria un pet com una agla. Sembla que ja no són a temps de construir els hotels que hi havia previstos i que el senyor Pujol, amb la seva política de la puta i la ramoneta, ha retardat tant com ha pogut. Això farà que s'instal·lin al port una sèrie de vaixells de gran luxe que seran ocupats pels visitants de més calé. Es bo això que dius que podries fer-hi una escapada. Em penso que la persona indicada sobre la qual caldria treballar a fons és l'Isidor Cònsul, secretari del PEN, professor i crític de llibres a l'Avui, i factòtum de la Institució de les Lletres Catalanes. No el veig gairebé mai, però si me'l trobo no podré l'ocasió de parlar a favor teu. De tota manera, em penso que valdria la pena que li fessis quatre ratlles de seguida. Estic segur que ell et coneix prou, però li podries recordar una mica el teu curriculum i fer-li avinent com t'oxigena poder trepitjar el país de tant en tant, si més no per adonar-te que no és una mena de fantasma distant. I que el contacte amb la gent d'aquí, ara que es parla tant de la supervivència de la llengua, i dels models adequats per conservar-la, t'és vital per prendre embranzida i continuar amb la teva feina de traductor infatigable. Bé, això és el que se m'acut a mi, però tu ja tens prou barraquetes per saber com li pots tocar la fibra sensible. Un altre a qui et podries dirigir en pla d'amic és en Joan Rendé, que forma part de la junta del PEN, i que viu al carrer Llacuna, 50 (08005-B.). L'Oriol Pi de Cabanyes és l'executiu de la Institució, però els polítics no crec que estiguin massa disposats a ajudar algú si això no els ajuda a ells. O potser m'equivoco. També hi ha el Bru de Sala, és clar, però vés a saber si encara durarà l'any 92. O potser serà conseller d'agricultura, que no es pot dir mai... Si abans de tancar aquesta carta puc trobar l'adreça particular d'en Cònsul, te la donaré. No sé quina estratègia és millor: si

dirigir-t'hi oficialment, com a secretari del PEN, a la seu de l'Ateneu, carrer Canuda, n. 6, 08002-Barcelona, o fer-ho en pla particular a casa seva. Pensa-hi! No sé si seria excessiu escriure-li dues cartes, una en pla oficial, al PEN, ben formal i cerimoniosa, i una altra, uns dies més tard, particular, en pla d'amic, exposant-li el cas tal com me l'exposes a mi, només que fent servir la mà esquerra.

Em preguntes tot de coses i em penso que això ja és més llarg del compte. Bé, mira, en quatre paraules: les memòries d'en Tísner són emocionants perquè les ha escrit ell sobre ell mateix, i tot el que toca ho fa entranyable. Hi barreja la guerra amb l'abans i el després, Val la pena! La novel·lassa d'en Miquel de Palol em penso que no és de les que ens agraden més a tu i a mi. La vaig llegir l'estiu passat, a Castellterçol, i al costat d'històries molt interessants, n'hi ha d'altres de molt tècniques que em rellisquen. En vaig seleccionar una i n'he fet un guió de còmic que es publicarà aviat a Cavall Fort. M'interessen molt més les històries soltes que no pas l'embolcall. S'ha de llegir. El Fahrenheit 212 l'he començat i em sembla interessant, però l'he arraconat per d'altres coses que m'ha cridat més l'atenció. T'asseguro que cada dia entenc menys les critiques o comentaris que es fan sobre llibres. I encara menys la teoria literària. Es més, em produeixen una sensació d'incomoditat terrible: a tot arreu em fa l'efecte que em recomanen que plegui. Em sorprèn i em meravella l'autoanàlisi dels seus textos que són capaços de fer molts autoretts de llibres insignificants: hi han posat uns ingredients que mai no hi descobreixo per atentament que els llegeixi. I si els hi trobo, moltes vegades penso que se'ls haurien pogut estalviar. Es evident que em faig vell i susceptible.

I ja està bé! Pensava fer-te dues ratlles i ja ho veus: m'ha ocupat una bona estona abans de sopar del diumenge i mig matí del dilluns. Si ahir m'hi hagués tornat a posar en havent sopat, hauria estat més breu, però, noi, a la televisió passaven Una giornata particolare, d'Etore Scola, amb la Loren i en Mastroiani, i m'hi vaig enganxar. Es de primera!

Salut. Una abraçada per a tots.

[Handwritten signature]

*Ja lo tinc!
Isidor Conrull
Paratge Carbonell, 13, casa 13
08960-SANT JUST DESVERN*

Ei, de l'HOME INVISIBLE ja te'n parlava un altre dia.